

Uthuling av taushetsplikten undergraver personvernet og medfører mangelfull trygghet og tillit i lege-pasient-forholdet. Det vil gå ut over kvaliteten på helsetjenesten

Taushetsplikten er grunnmuren i pasientarbeidet

■ Enhver pasient skal kunne betro seg til legen uten risiko for at opplysningene blir levert ut til andre utenfor helsetjenesten. Bruk av pasientjournaler utenfor helsetjenesten må derfor begrenses til et minimum. Overholdelse av taushetsplikten er avgjørende for at pasienter uansett bakgrunn oppsøker leger og gir opplysninger av tillit til at de blir hos legen og i helsetjenesten.

Leger opplever et økende press om innsyn i og bruk av pasientjournalen, og Legeforeningen får stadig flere konkrete henvendelser om dette. Årets landsstyremøte vedtok en resolusjon om at Legeforeningen skal arbeide for at myndighetene gjennom skjerpet lovregulering stanser utviklingen mot stadig mer bruk av pasientjournalen til andre formål enn undersøkelse og behandling. Det er på tide å rope et varsko om forsøk på å uthule taushetsplikten.

Det er lett å se at pasientjournalen kan ønskes som informasjonskilde for flere aktører – både private og offentlige. Legen mottar opplysninger fra pasienter som kan oppklare straffbare forhold, oppklare trygde- og forsikringssvindel, opplyse arbeidsgivere og kredittinstitusjoner, arbeidskontoret og flere. Men til hvilken pris? Hvordan kan vi fortsette å tilby befolkningen god medisinsk behandling og oppfølging når pasienter ikke lenger gir opplysninger eller nekter legen å føre dem i journalen av frykt for at de havner hos andre? Journaler kan også inneholde opplysninger om tredjeperson som ikke har noen relevans ved utlevering.

Pasientjournalen er først og fremst ment som et arbeidsverktøy i behandlingen av pasienten og inneholder en mengde informasjon. Det er legen som vet hva som finnes av opplysninger i journalen. Leger har i alle år forholdt seg til løftet om taushetsplikt som en grunnleggende legeetisk regel og som grunnleggende for alt legearbeid. Dagens lovgivning gjenspeiler også dette, men unntakene fra taushetsplikten blir stadig flere.

Stortinget som lovgiver har bestemt at alle pasienter skal kunne oppsøke lege uten frykt for at sensitiv informasjon skal bli videreformidlet. Dette gjelder også personer som har begått straffbare handlinger. Stortinget har lagt avgjørende vekt på hensynet til personvernet, og hovedregelen i lovgivningen er derfor at legen har en plikt til å bevare taushet om opplysninger som mottas i forbindelse med yrkesutøvelsen.

Når stadig nye behov for taushetsbelagt informasjon meldes, og flere etterspør bruk av pasientjournaler, må vi kreve at det foretas en konkret vurdering av hvilke interesser som står på spill. Alle unntak fra taushetsplikten må være begrunnet i helt spesielle forhold, og unntaket må ikke gå lenger enn det som er strengt nødvendig.

Legeforeningen mener det nå er på tide å reversere den utviklingen vi ser. De unntak vi allerede har bør revurderes. Ingen er tjent med en uthuling av taushetsplikten som fører til at pasienten lar være

å gå til legen i situasjoner der helsehjelp er nødvendig, eller at pasienten holder tilbake sensitive opplysninger som kan være essensielle for en forsvarlig diagnostikk og behandling.

I den senere tid har det vært oppmerksomhet om den praksis NAV har ved innhenting av opplysninger fra pasientjournalen. NAV har hjemmel i folketrygdloven til å innhente nødvendige opplysninger fra legen. De fremhever pasientjournalen som et viktig verktøy i kampen mot et voksende trygdemisbruk. I tillegg brukes adgangen til innsyn flittig både ved søknader om trygdeytelser, og ved kontroll av legens refusjonskrav. NAV mener at det er de som skal avgjøre hva som er nødvendige opplysninger i journalen. Samtidig ser vi en økende tendens til å innhente komplette pasientjournaler uten at dette begrunnes. Denne utviklingen er alvorlig og lite gjenomtenkt. Når selv ikke politiet har tilgang på pasientopplysninger i etterforskning av alvorlige straffesaker er det grunn til å spørre hva som gjør at NAVs adgang til opplysninger skal være så omfattende. Med et voksende NAV har også praksis blitt endret stikk i strid med det som tidligere var forutsatt.

NAVs praksis har dannet grunnlag for forslag fra Arbeids- og inkluderingsdepartementets til lovendringer i forbindelse med kampen mot trygdemisbruk. Her foreslås det endringer i folketrygdlovens regler som ytterligere utvider NAVs rett til innsyn. Prinsipielle betraktninger om konsekvenser for personvern og taushetsplikten er så godt som fraværende. Helseministeren har på sin side tatt til orde for restriksjoner når det gjelder tilgang til journaler. Høringsnotatet fra arbeidsministeren står i kontrast til disse signalene.

Vi ser behovet for kontroll, men vi vil bidra til at dette gjøres med andre virkemidler enn utlevering av sensitive personopplysninger. NAV må begrunne sin etterspørsel og kun be om relevante opplysninger og informere pasienten om dette. Muligheter for unntak fra en slik prosedyre må være svært begrenset.

Legeforeningen vil utfordre Regjeringen til å ta opp spørsmålet om pasientjournalens rettslige status på prinsipielt grunnlag. Vi er glad for å registrere støtte av Datatilsynet i dette arbeidet. Selv om innsyn i pasientjournalen i visse tilfeller er nødvendig, er det et faresignal at man nå ser tendenser til at grunnleggende rettigheter og hensyn som forsvarlig helsehjelp, personvern og rettsikkerhet synes å bli satt til side av hensyn til statens behov for økonomisk kontroll.

Torunn Janbu

Torunn Janbu
torunn.janbu@legeforeningen.no
president